

Kolozsvári Grandpierre Emil

(1907. jan. 15 – 1992. máj. 11)

A próza küzdelem a gondolattal

Kiagyalni valamely szerkezetet, elég az iskolázott elme. A művészet: életet lehelni bele.

*

Nálunk humorral főleg azok foglalkoznak, kiknek nincsen humora. Logikus.

*

Mikes Kelemen a gondolat, a francia gondolkodók iskolája tette nagy prózaíróvá. Teljes nyelvi elszigeteltségben élt Törökországban, mégis kitűnő prózaíróvá nevelődött. Az ő példája, csakúgy, mint a Pázmányé, mint a Széchenyié, azt bizonyítja, hogy a próza küzdelem a gondolattal.

*

Pázmány Péter és Bethlen Gábor két reneszánsz figura, de csak a politikában azok, egyébként mélyen vallásosak. Íme egyik kulcsa a magyar szeméremnek.

*

Tersánszky hősei gyakran mocskosak, ő mégis azonosul velük. Kakuk Marcival például, de ennek ellenére nem piszkolódik be. Művészetének egyik varázsa a sok mocskon átde-rengő anyagi tisztaság.

*

Sok más mellett az élet utáni szemérmetlen sóvárgást, az elsikkadt évek utáni nosztal-

gikus vágyódást Ady hozta be költészetünkbe, előtte költőink, ha szeretőjük elhagyta őket, a feleségük hűtlen lett, vagy gyomorcsikarás kínozták őket, a "hazát" siratták.

*

Sipulusz (Rákosi Viktor) felületes, de könnyed, Mikszáth súlyos, de nem mély.

*

Ady azt írta, fusson, akinek nincs bora, ez a fekete zongora. Én azt írom, fusson, akinek esze van, aki gondolkozik, mert ez a fekete ugar.

*

Németh Lászlóban a bőség zavarát kiegyensúlyozza a zavar bősége.

*

Vannak írók, akik oly szenvedélyes szeretettel forgatják saját műveiket, hogy pályatársaik műveinek elolvasására nem marad idejük.

*

Ady valóságos érzéseit írta meg szerelmi költeményeiben. Petőfi a konvenciót, másként írt, mint ahogyan élt, innen a szkizoid jelleg szerelmi költészetében.

*

"Ember az embertelenségben" – ez Ady költészetének végső magva, ez ad magyará-

zatot szenvedélyes polémiaíra, politikai állásfoglalására, vallásos lírájára, halálfélt-meire, a sorokból ki-kibomló meghasonlottsá-gára.

*

A Bovarynéban összehasonlíthatatlanul több az apró, jelentős tény, mint Truman Capote dokumentumregényében, aminek a címe: Hidegvérrel. Flaubert regénye alapjában hatá-rozottabb, árnyaltabb, tehát igazabb képet ka-punk a roueni polgárságról, mint Truman Ca-pote-tól a kansasi viszonyokról.

*

A párhuzamok ugyan szükségképpen tö-kéletlenek, mégis egyedül ezek segítségével vihetjük közelebb irodalmunkat a külföldi ol-vasókhoz, a párhuzamok segítségével beszél-hetünk például angol fogalmakkal magyar iro-dalmi jelenségekről.

*

Nagy költőnk szoros rokonságban van a focistákkal. A fejét ő is csak akkor használja, ha labda közeledik a levegőben.

*

A Mester kitartóan kereste önmagát. Egy-szer Szabó Dezsőben találta meg, aztán Orté-gában, aztán Pirandellóban, végül Klebels-berg Kunóban. Színes egyéniség volt.

*

Ha Tolsztoj úgy élt volna, mint ahogyan prédikált, aligha lett volna Tolszty belőle.

*

A puritán szemlélet elriaszt az élettől. Az élet viszont elriaszt a puritán szemlélettől.

*

A kiváló költő felesége amilyen rossz volt feleségnek, olyan jó volt özvegynek.

*

A próza küzdelem a gondolattal. A mi pró-zaíróink nem nagyon verekedősek.

*

A bonyolult mondat annak a nyilvánvaló jele, hogy a szerző birtokába vette a tárgyat, uralkodik rajta. A körmondatnak az a feltétele, hogy amikor kimondjuk az első tagmondatot, már akkor tudjuk, hova akarunk kilyukadni.

*

Háromféle író van. Támogatott, túrt és til-tott. Az utóbbiak nyugodt lelkiismerettel már-tírnak érezhetik magukat, sőt mindenki más-nál nagyobbak. A támogatottakat dicsérik, mert muszáj. Legszerencsétlenebbek a túrt írók, mert a kritikusok őrajtuk verik el a port, amit a támogatott írókon nem memek elverni, A túrt írók gyöngye írásai gyöngébbek mások rossz írásainál, a sikerültebbek kevésbé sike-rültek, mint amennyire sikerültek.

*

A regényírók sommásan ábrázolják a nagy karriereket. Ilyenformán: először tányért mo-sott, aztán kiszolgált a vendéglőben, majd ma-ga nyitott egy kis kifőzdét, a kifőzdéből vend-déglő lett, végül vendéglők sora. A tányérmo-sástól a pincérségig vezető út világos, csak-úgy, mint a kifőzdéből a vendéglőbe vezető. A kérdés, hogyan lesz a pincérből tulajdonos?

*

Minek lerántani a leplet erről vagy amarról a nagyságról, megzavarni a megállapodott íté-leteket? Ezek voltak Schöpplin érvei, ezért nem írta meg visszaemlékezéseit. Bölcsen tudta, hogy minálunk a szemtanú sem hiteles, ha másról tanúskodik, mint amit elvárnak tőle.